

FRANSUZ TILINI O‘QITISHDA OG‘ZAKI NUTQNING O‘RNI VA AHAMIYATI

Raximova Mubinaxon Maxmudjon qizi

*Trainee teacher of the Department of Applied Sciences of the French State
Technical University of Uzbekistan*

Xorijiy tilda muloqot qilishning asosiy usullaridan biri — bu gapirish ko‘nikmasi orqali amalga oshiriladi. Chet tilida gapirish malakasini o‘rganish muhim omildir, chunki nutq asosiy muloqot shakli va yaxshi gapirish qobiliyatiga ega bo‘lgan kishi boshqalar bilan samarali muloqot qilishi mumkin. Shu bois kommunikativ tilni o‘rgatish muayyan til funksiyalarini yoki vazifalarini bajarishda quyidagilarni: salomlashish, o‘zingizni tanishtirish, o‘zingiz biron narsani yoqtirish va yoqtirmaslikni ifodalashni xohlashingiz yoki boshqa birovdan uning sevimli mashg‘ulotlari, qiziqishlari haqida so‘rashingiz, shu bilan bir qatorda, biror joyga yo‘nalishlarni topishingiz mumkinligini jamlaydi. Bular, aslida, til bilan bog‘liq bo‘lgan juda aniq narsalar. Til aloqa vositasi sifatida hayotga kirib keldi. U mavjud va faqat nutq orqali jonlidir. Chet tilini o‘rgatish haqida gapirganda, avvalambor, uni muloqot vositasi sifatida o‘rgatishimiz kerak. Gapirish — to‘rtta ko‘nikmadan biri bo‘lib, muhim ahamiyatga ega. Tilni o‘rganuvchi uni haqiqiy hayotda kutilmagan uchrashuvlarda juda qadrlaydigan ko‘nikmadir. Shu bilan birga, ishonchli gapiruvchi qolgan uchta ko‘nikmasiz muloqot qilish imkoniga ega emasligi, shak-shubhasiz, haqiqatdir. Shuning uchun fransuz tilini o‘qitish doirasida to‘rtta ko‘nikma (o‘qish, gapirish, eshitish va yozish)ni kiritish va o‘zaro bog‘lash zarur. Talabalarning og‘zaki nutqini o‘stirishda juda ko‘p usul va uslublardan foydalanish mumkin. Har bir uslubning o‘ziga yarasha afzallik va noafzallik tomonlari bor. Bu, albatta, o‘qituvchining mahoratiga bog‘liq, u usullarni mavzuga, o‘quvchilarning yoshiga, qobiliyatiga, xususiyatlariga qarab moslashtirishi va to‘g‘ri tanlashi kerak. So‘nggi tendensiyalarga muvofiq, til ko‘proq muloqot sifatida o‘qitilishi ko‘zlangan. Shu sababli og‘zaei ko‘nikmalarining nafaqat sifati va xususiyatlariga qarab, balki mavjud ta‘lim amaliyotida ularni rivojlantirishga qaratilgan uslub va usullarda ham aks ettirish maqsadga muvofiqdir. Nofilologik sinflarida til o‘rganayotgan talabalarning gapirish ko‘nikmalarini rivojlantirish uchun muloqot yondashuvidan foydalanish eng

samarali usullardan biri hisoblanadi. Shunday ekan, biz asosiy e'tiborni talabalarning og'zaki nutqini rivojlantirishga qaratishimiz kerak. Chet tilini bilish insonni zamonaviy, har tomonlama yetuk inson qilib tarbiyalaydi, shuningdek, xalqaro biznes olamiga, butun dunyoga yo'l ochib beradi¹.

Til sohiblari bilan erkin muloqotda bo'lishga o'rganadilar. Suhbatni boshlashga va tugatishga, suhbatdoshga taklif va maslahatlar berishga, savollarga javob berishga, axborot almashishga, muhokama qilayotgan dalillarni aniqlashtirishga, o'qigan yoki eshitganlarini muhokama qilishga o'rganadilar. Bunday matnlar talabalarning kommunikativ kompetensiyasini rivojlantiradi, o'ziga bo'lgan ishonchini kuchaytiradi, nutq faoliyatidagi asosiy eshitish va gapirish ko'nikmalarini shakllantirishda, o'z fikrini ravon va aniq ifodalashda katta yordam beradi².

Zamonaviy pedagogik texnologiyalar asosida ta'lim jarayoni tashkil etilganda bilim egallashning bir qancha bir-biriga bog'liq bo'lgan bosqichlari mavjuda bo'lib, tayyor bilimlarni o'quvchi ongiga yetkazish, esga olish, esda saqlash, qayta esga tushirish, so'zlab berish, yozma ifodalash kabi holatlarni bilish, tushunish darajalarini ifodalaydi. Nutq jarayonida qanday vositalardan foydalanishni hisobga olib, u og'zaki (belgili shakl), yozma (grafika shakli) va kinetik (til va jestlar yordamida muloqot qilish) turlarga bo'linadi. Demak, har qanday faoliyatning eng muhim xususiyati uning obyektiv tabiati bo'lib, u nutqda atrofdagi voqelik obyektlari, hodisalarining aloqalari va aloqalarini aks ettirish shakli sifatida fikr mavjudligida namoyon bo'ladi. Shunday qilib, nutq faoliyatining boshlang'ich turlarining asosiy maqsadi, masalan, nutq va yozish, o'z fikrini ifoda etishdir. Talabalarning izlanish faoliyatini yo'lga qo'yish orqali bilim olish jarayonining tadqiqot elementlari bilan uyg'unlashuviga qulay sharoit yaratiladi; har bir talabaning ichki pozitsiyasi, o'quv faoliyati, o'quv va bilish motivlari to'g'ri shakllanishi ta'minlanadi. Eng muhimi, ilmiy bilimlarni shakllantirish va rivojlantirish jarayoni xususida dastlabki ko'nikmalar hosil qilinishiga erishiladi³.

Ta'kidlash joizki, nutq faoliyatining ayrim turlarini o'zlashtirish jarayonida o'quvchilarda zarur bilim, ko'nikma va malakalarni shakllantirishda qo'llaniladigan shartsharoitlar chet tili o'qitish metodlarining asosiy kategoriyalaridan biridir. Ta'lim sharoitlari ularning xilma-xilligi va ko'p qirraliligi bilan tavsiflanadi. Talabalar

¹<https://moluch.ru/archive/396/87618/>

²<https://bestpublication.org/index.php/sit/article/download/6947/7270/6553>

³<https://in-academy.uz/index.php/si/article/download/27546/17776/26841>

erishgan natija o'qituvchi o'quv jarayonini qurishda hisobga oladigan shart-sharoitlarning umumiyligiga, shuningdek, ushbu shartlardan tegishli fanni zamonaviy o'qitishning maqsad va vazifalari uchun adekvat va to'g'ri foydalanishga bog'liq. Og'zaki nutqni o'rgatish jarayonida nutq paytida o'quvchilarning xatolarini tuzatish tavsiya etilmaydi, chunki bu fikrlarni chalg'itadi, chalg'itadi va o'quvchilar e'tiborni bayonot mazmuniga emas, balki faqat uning dizayniga qaratadi (bu ham muhim), xato qilishdan qo'rqib, ular adashib, sarosimaga tusha boshlaydilar. Bunday xatti-harakatlar tabiiy muloqot uchun xos emas. Og'zaki xorijiy nutqni o'rgatish nutq ko'nikmalarini shakllantirish va rivojlantirish va ko'nikmalarni takomillashtirish shartlarini hisobga olishga asoslangan. Yuqorida aytilganlar bilan bog'liq holda, samarali fikrlashni rivojlantirishga va chet tilida batafsil og'zaki bayonot shaklida o'z ichki nutqini ifodalashga yordam beradigan bir qator shartlar ajratiladi. Og'zaki nutqqa o'rgatishning birinchi sharti vaziyatlilikdir. Haqiqiy video materiallarning parchalaridan olingan muammoli vaziyatlar tufayli talabalarga ularni hal qilish va shu tariqa o'z fikrlarini mantiqiy shakllantirish vazifasi beriladi. Bu jarayonning mahsuli monolog yoki dialog shaklidagi bayonotdir⁴.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Adabiyot: Jalolov J. «Chet tili o'qitish metodikasi», Toshkent «O'qituvchi nashriyoti» 1996 yil.
2. Zaripova R. A. «Chet tillar o'qitish metodikasidan qo'llanma», Toshkent «O'qituvchi» 1986 yil.
3. <https://moluch.ru/archive/396/87618/>.
4. <https://bestpublication.org/index.php/sit/article/download/6947/7270/65>
53.
5. <https://in-academy.uz/index.php/si/article/download/27546/17776/26841>.
6. <https://nauchniyimpuls.ru/index.php/noiv/article/download/9782/6470/6227>.

⁴<https://nauchniyimpuls.ru/index.php/noiv/article/download/9782/6470/6227>